

Stärkt skydd för barn?

Kartläggning av socialnämndens skyldighet
att särskilt överväga överflyttning av
vårdnad för barn placerade i familjehem

Sammanfattning

I syfte att stärka barnperspektivet infördes den 1 juli 2003 en lagändring med innebörden att socialnämnden är ålagd att särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden när den unge varit placerad i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes. Länsstyrelsen i Västmanlands län har genom enkäter till länets socialnämnder genomfört en kartläggning avseende dessa bestämmelser. Kartläggningen omfattar perioden 1 juli 2003 till 31 december 2004 och innefattar barn i åldern 3 – 18 år som varit placerade i samma familjehem i tre år från det att placeringen verkställdes.

Socialtjänsten i länet har uppgett att 151 barn har varit placerade i samma familjehem i minst tre år under tidsperioden 1 juli 2003 till 31 december 2004. Kartläggningen visar att efterlevandegraden av de nya bestämmelserna är låg. Endast 3 av länets 11 kommuner har utformat egna riktlinjer avseende de nya bestämmelserna. Socialtjänsten har motiverat och dokumenterat sitt ställningstagande – vad som talar för eller mot en ansökan om överflyttning av vårdnaden – för färre än hälften av barnen. Kartläggningen visar vidare att en inte obetydlig osäkerhet tycks råda vad gäller lagändringens innebörd och hur den skall tillämpas. De skäl socialtjänsten uppgett för ställningstagandet att inte ansöka om överflyttning av vårdnaden samt de skäl socialtjänsten uppgett till varför bestämmelserna överhuvudtaget inte följts, tyder på att det är tveksamt om lagändringens syfte – att stärka barnperspektivet – uppnåtts. Kartläggningen visar även att ett inte sällan förekommande skäl för att inte ansöka om överflyttning av vårdnaden är att familjehemmen uttrycker tveksamhet och/eller ovilja till en överflyttning av vårdnaden. Socialtjänsten i länet har för tiden 1 juli 2003 till 31 december 2004 ansökt om överflyttning av vårdnaden för 10 barn som varit placerade i samma familjehem i minst tre år. Tingsrätten har fattat beslut om överflyttning av vårdnaden i samtliga fall. Genomgående visar kartläggningen på stora skillnader mellan länets kommuner.

Kartläggningen har genomförts och sammanställts av socialkonsulenterna Magnus Edström och Solveig Segerholm. Ytterligare exemplar av rapporten finns att hämta på Länsstyrelsens hemsida www.vastmanland.lst.se

Magnus Edström
Socialkonsulent

Solveig Segerholm
Socialkonsulent

1	<i>Bakgrund</i>	3
2	<i>Syfte</i>	3
3	<i>Metod och urval</i>	3
4	<i>Resultat</i>	4
4.1	<i>Skriftliga rutiner</i>	4
4.2	<i>Antalet barn där socialtjänsten haft att tillämpa bestämmelserna</i>	5
4.3	<i>Antalet barn där bestämmelserna har tillämpats</i>	6
4.4	<i>Angivna skäl till att bestämmelserna inte följts</i>	7
4.5	<i>Angivna skäl för att inte ansöka om vårdnadsöverflyttning</i>	8
4.6	<i>Angivna skäl till att ansöka om vårdnadsöverflyttning</i>	8
4.7	<i>Antalet ansökningar om överflyttning av vårdnad till familjehem</i>	9
5	<i>Länsstyrelsens sammanfattande kommentarer</i>	10

1 Bakgrund

För barn som placeras i familjehem är lagstiftningens intentioner att barnet skall återförenas med sina föräldrar när syftet med vården uppnått. Barn som placeras i familjehem blir emellertid ibland kvar i vården under lång tid. Det är inte ovanligt att barn lever i ovisshet om var de hör hemma och om och hur länge de får bo kvar i ett familjehem. I 6 kap 8 § Föräldrabalken (FB) föreskrivs sedan många år tillbaka att vårdnaden i vissa fall skall kunna flyttas till familjehemsföräldrar hos vilka ett barn stadigvarande vårdats och fostrats om det är uppenbart bäst för barnet att det rådande förhållandet får bestå.

Den 1 juli 2003 infördes vissa ändringar och tillägg i Socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) i syfte att stärka skyddet för barn i utsatta situationer. Vad gäller barn i familjehem fick socialnämnden en skyldighet att särskilt överväga vårdnadsöverflyttning när ett barn varit placerat i samma familjehem i mer än tre år. Bakgrunden till lagändringen (prop. 2002/03:52 – Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m. m.) var att undersökningar visat att vårdnaden inte överflyttats för 98 procent av de barn som varit placerade i minst fem år i samma familjehem och att skälen för socialtjänstens tvekan till att ansöka om överflyttning av vårdnaden inte var tillräckligt starka ur ett barnperspektiv. Det ansågs rimligt att ett övervägande skulle göras när barnet varit placerat i tre år.

Bestämmelserna har kommit till uttryck i 6 kap 8 § 2 st SoL och 13 § 4 st LVU och anger att socialnämnden särskilt skall överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap 8 § FB när barnet varit placerat i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes. Länsstyrelsen i Västmanlands län har genom enkäter till länets socialnämnder genomfört en kartläggning avseende dessa bestämmelser.

2 Syfte

- Att kartlägga om socialnämnderna följer bestämmelserna i 6 kap 8 § 2 st SoL och 13 § 4 st LVU
- Att lyfta fram eventuella förbättringsområden

3 Metod och urval

I december 2004 sände Länsstyrelsen ut ett missiv tillsammans med en enkät avseende bestämmelserna i 6 kap 8 § 2 st SoL och 13 § 4 st LVU till samtliga socialnämnder i länets 11 kommuner, samt Skultuna kommundelsnämnd. Enkäten har besvarats av samtliga 12 nämnder. I Västerås Stad har de geografiska områdena Bäckby-Skälby, Råby-Hammarby, Vallby-Västra förstaden samt Socialkontor öster barn och ungdom besvarat varsin enkät.

Kartläggningen omfattar perioden 1 juli 2003 till 31 december 2004 och innefattar barn i åldern 3 – 18 år som har varit placerade i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes. Vårdnadsöverflyttningar som initierats i fall som faller utanför dessa kriterier ingår inte i denna kartläggning.

Länsstyrelsen har i denna kartläggning definierat ett särskilt övervägande med att socialtjänsten har motiverat och dokumenterat sitt ställningstagande.

4 Resultat

Länsstyrelsen redovisar enkätsvaren i den ordning frågorna ställdes. Vid sammanräkningar har Västerås Stads siffror räknats samman. Skultuna kommun del redovisas som en enskild kommun. Den första frågan, som avser skriftliga rutiner, kommenteras separat. Övriga frågor kommenteras avslutningsvis under rubriken Länsstyrelsens sammanfattande kommentarer.

4.1 Skriftliga rutiner

Enkätfråga 1.

Har skriftliga rutiner utformats avseende hur lagstiftningen skall tillämpas?

Socialtjänsterna ombads bifoga befintliga skriftliga rutiner.

Arboga, Köping och Skinnskatteberg har angett att skriftliga rutiner utformats avseende bestämmelserna i 6 kap 8 § 2 st SoL och 13 § 4 st LVU. Nämnda kommuner har bifogat sina respektive dokument.

Länsstyrelsens kommentarer

Dokumentet innehåller information om aktuell lagstiftning med vägledande kommentarer om hur lagstiftningen skall tillämpas. Köpings och Skinnskattebergs dokument är av policykaraktär. Arboga har som enda kommun en skriftlig rutin avseende hur den utsedde tjänstemannen skall handlägga det särskilda övervägandet.

Länsstyrelsen väljer här att lyfta fram vissa likheter och olikheter i dokumenten. I Köpings och Skinnskattebergs dokument anges att frågan om överflyttning av vårdnad skall redovisas fortlöpande vid varje övervägande, minst en gång var sjätte månad. I Köpings dokument har särskilt angetts att frågan om vårdnadsöverflyttning inte behöver väckas med det enskilda barnet, vårdnadshavarna samt familjehemmet vid varje övervägande. I Arbogas rutin framgår bl a att det särskilda övervägandet skall dokumenteras i barnets akt. Om bedömning görs om att inte ansöka om vårdnadsöverflyttning skall det motiveras. Tidpunkten för nästa särskilda övervägande, vilken skall dokumenteras, beror på motiveringen till att man inte ansökte om vårdnadsöverflyttning vid det föregående särskilda övervägandet.

I övrigt kan nämnas att Sala, samt ett geografiskt område inom Västerås, har hänvisat till Svenska kommunförbundets cirkulär (2004:39) angående vårdnadsöverflyttning till familjehemsföräldrar. Samma Västeråsdistrikt har medsänt en rutin utarbetad av Föreningen socio-nomer inom fostervården (FSF).

4.2 Antalet barn där socialtjänsten haft att tillämpa bestämmelserna

Enkätfråga 2.

Hur många barn har varit placerade i samma familjehem i mer än tre år under den aktuella tidsperioden, 1 juli 2003 till 31 december 2004?

Här anges antalet barn där socialtjänsterna haft att tillämpa bestämmelserna enligt 6 kap 8 § 2 st SoL och 13 § 4 st LVU.

Socialtjänsterna i länet har angett att under den aktuella perioden har totalt 151 barn varit placerade i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes. Fördelningen följer av nedanstående tabell.

Tabell 1

Kommun	Antal barn 3 – 12 år	Antal barn 13 – 18 år	Totalt antal barn
Arboga	3	1	4
Fagersta	3	2	5
Hallstahammar	4	9	13
Heby	7	3	10
Kungsör	3	3	6
Köping	5	1	6
Norberg	0	2	2
Sala	5	7	12
Skinnskatteberg	0	2	2
Surahammar	1	2	3
Skultuna	0	2	2
Västerås	40	46	86
Totalt:	71	80	151

4.3 Antalet barn där bestämmelserna har tillämpats

Enkätfråga 3.

För hur många, av de barn som avses i fråga 2, har det under den aktuella tidsperioden särskilt övervägts om det finns skäl att ansöka om vårdnads överflyttning?

Av svaret på fråga 2 följer att socialtjänsterna haft att särskilt överväga om det funnits skäl för vårdnadsöverflyttning för 151 barn. För hur många av dessa 151 barn socialtjänsterna följt bestämmelserna i 6 kap 8 § 2 st SoL och 13 § 4 st LVU framgår här. Socialtjänsterna ombads räkna antalet barn, oaktat att flera överväganden eventuellt gjorts för samma barn. Avgränsningen gjordes utifrån att socialtjänsten under mätperioden teoretiskt sett kan ha gjort flera särskilda överväganden för samma barn. Socialtjänsterna ombads räkna antalet särskilda överväganden utifrån definitionen att ställningstagandet dokumenterats och motiverats.

De svarande har angett att särskilt övervägande gjorts för 67 barn. Fördelningen följer av tabell 2, med jämförande siffror för det totala antalet barn enligt tabell 1.

Tabell 2

Kommun	Antal särskilda överväganden Barn 3-12 år	Antal särskilda överväganden Barn 13-18 år	Totalt antal särskilda överväganden	Totalt antal barn enligt tabell 1
Arboga	0	1	1	4
Fagersta	3	2	5	5
Hallstahammar	0	0	0	13
Heby	7	2	9	10
Kungsör	3	1	4	6
Köping	5	1	6	6
Norberg	0	0	0	2
Sala	0	1	1	12
Skinnskatteberg	0	0	0	2
Surahammar	0	2	2	3
Skultuna	0	0	0	2
Västerås	17	22	39 ¹	86
Totalt:	35	32	67	151

¹ Ett geografiskt område i Västerås besvarade inte enkäten enligt kartläggningens definition av särskilt övervägande. Området medräknade även särskilda överväganden som inte dokumenterats.

4.4 Angivna skäl till att bestämmelserna inte följts

Enkätfråga 4.

För hur många barn har särskilt övervägande om vårdnadsöverflyttning inte gjorts? Ange kortfattat anledningar till att särskilt övervägande inte gjorts.

Frågan ställdes som en kontrollfråga, där antalet kan läsas ut av svaren på de föregående frågorna. Socialtjänsterna gavs här utrymme att ange anledningar till att man inte följt bestämmelserna i 6 kap 8 § 2 st SoL och 13 § 4 st LVU.

Nedan redovisas samtliga kommentarer som lämnats.

- Familjehemmen vill inte
- Familjehemmet ej uppvisat sådant intresse
- Familjehemsföräldrarna är tveksamma och har sagt ifrån
- Familjehemmen har sagt att de ej vill bli vårdnadshavare
- Familjehemmet har ej varit intresserade
- Barnet fyller snart 18 år
- Barnet fyller snart 18 år
- Barnets ålder, snart myndiga
- Vissa snart myndiga
- Familjehemsplaceringarna startade sent, d v s vid 14-15 års åldern
- Familjehemsföräldrarnas ålder
- Biologiska föräldrarna vill inte
- Biologiska föräldrarna har varit motståndare
- Släktingplaceringar har fungerat bra ändå
- Det finns en bra relation till biologiska mamman
- Föräldrarnas delaktighet
- Inte funnits skäl till vårdnadsöverflyttning
- Har börjat diskutera med familjehem och föräldrar vad vårdnadsöverflytt innebär men har inte dokumenterat och motiverat i övervägandet
- Placeringen var på väg att upphöra och barnen skulle flytta hem
- Bedömning gjorts att en ansökan skulle försvåra kontakten med biologisk förälder och det skulle bli värre för barnet
- Biologiska föräldern försvårar inte för familjehemmet att ge barnet trygghet
- Tidsbrist
- Bristande egna rutiner

4.5 Angivna skäl för att inte ansöka om vårdnadsöverflyttning

Enkätfråga 5.

När socialtjänsten gjort ett särskilt övervägande och bedömt att inte ansöka om vårdnadsöverflyttning – hur har ställningstagandet motiverats?

Socialtjänsterna gavs här utrymme att ange skäl för ställningstagandet att inte ansöka om vårdnadsöverflyttning.

Nedan redovisas samtliga kommentarer som lämnats.

- Familjehemmet vill inte bli vårdnadshavare
- Familjehemmet har inte velat bli vårdnadshavare
- Familjehem har sagt nej
- Familjehemmet ansåg att det skulle inverka menligt på deras ekonomi och att de inte skulle få det stöd de behövde
- Familjehemmet sagt nej
- Familjehemmet ej beredda ikläda sig vårdnadsansvaret
- Stora barn som snart skall bli 18 år
- 18-års åldern varit nära
- Diskussion har påbörjats med familjehem och biologiska föräldrar men för tidigt att ansöka
- Biologiska föräldrar och familjehemmet vill inte ansöka
- Fortfarande aktuellt med eventuell återflytt till biologisk förälder
- Ungdomen har sagt ifrån
- För många insatser från socialtjänsten, exempelvis stor egen problematik
- Barnet skall flytta hem
- Har ej prioriterats

4.6 Angivna skäl till att ansöka om vårdnadsöverflyttning

Enkätfråga 6.

När socialtjänsten gjort ett särskilt övervägande och bedömt att ansöka om vårdnadsöverflyttning – hur har ställningstagandet motiverats?

Socialtjänsterna gavs här utrymme att ange skälen för ställningstagandet att ansöka om vårdnadsöverflyttning.

Nedan redovisas samtliga kommentarer som lämnats.

- Saknar föräldrar
- Biologiska förälders dödsfall

- Biologiska föräldrars dödsfall
- Biologiska föräldrarna kan ej tillvarata barnets behov
- Mer än 10 år i familjehemmet
- Placerad sedan spädbarnsålder – uppväxtplacering
- Barnet har rotat sig i familjehemmet, fått en känslomässig förankring och uppfattat hemmet som sitt eget
- Föräldrarna bedöms ha sådana problem att de inte under barnets uppväxt ska kunna återta vården
- Ingen eller liten kontakt med de biologiska föräldrarna
- Biologisk förälder saknar förmåga att ta hand om barnet i ett längre perspektiv
- För att trygga barnet i familjehemmet och tydliggöra för familjehemmet att barnet skall växa upp hos dem
- Ungdomarna uttryckt önskan att tillhöra familjehemmen

4.7 Antalet ansökningar om överflyttning av vårdnad till familjehem

Enkätfråga 7 respektive 8.

För hur många barn har socialnämnden inlämnat ansökan om vårdnadsöverflyttning till tingsrätten? Vad har skett med de inlämnade ansökningarna?

Kartläggningens avgränsningar innebär att överflyttning av vårdnad kan ha skett i fall som inte omfattas av denna kartläggning.

Socialtjänsterna i länet har uppgett att totalt 10 ansökningar om vårdnadsöverflyttning inlämnats till tingsrätten. Tingsrätten har fattat beslut om överflyttning av vårdnaden vid samtliga ansökningar. Fördelningen av ansökningarna följer av nedanstående tabell, med jämförelsetal för det totala antalet barn inom respektive kommun, enligt tabell 1.

Tabell 3

Kommun	Antal ansökningar Barn 3-12 år	Antal ansökningar Barn 13-18 år	Totalt antal ansökningar	Totalt antal barn enligt tabell 1
Arboga	0	0	0	4
Fagersta	1	1	2	5
Hallstahammar	0	0	0	13
Heby	1	0	1	10
Kungsör	3	0	3	6
Köping	0	0	0	6
Norberg	0	0	0	2
Sala	0	1	1	12
Skinnskatteberg	0	0	0	2
Surahammar	0	2	2	3
Skultuna	0	0	0	2
Västerås	1	0	1	86
Totalt:	6	4	10	151

5 Länsstyrelsens sammanfattande kommentarer

Möjligheten att ansöka om vårdnadsöverflyttning till familjehemsföräldrar har funnits i många år. Syftet är att ge barn större trygghet och visshet om var de skall bo i framtiden om det är uppenbart bäst för barnet att den rådande placeringen består. Innebörden av bestämmelserna i SoL och LVU som trädde i kraft den 1 juli 2003 är att socialnämnden särskilt skall överväga om det finns skäl att ansöka om vårdnadsöverflyttning enligt 6 kap 8 § FB när den unge har varit placerad i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes.

Enligt kartläggningen har socialtjänsten mellan den 1 juli 2003 till den 31 december 2004 ansökt om överflyttning av vårdnaden för 10 barn som varit placerade i samma familjehem i minst tre år. Tingsrätten har i samtliga fall fattat beslut om överflyttning av vårdnaden. Kartläggningen ger inte besked om dessa 10 barn medräknats för det totala (151) antalet barn som varit placerade i familjehem under minst tre år under den aktuella tidsperioden. Siffrorna torde ändå ge en indikation över andelen ansökningar om överflyttning av vårdnad för barn som bott i samma familjehem i mer än tre år. 10 ansökningar av 151 barn innebär, med nyss nämnda reservation, att ansökan om överflyttning av vårdnad sker i knappt 7 procent av fallen. Noterbart är de mycket stora skillnaderna mellan olika kommuner, där exempelvis Kungsör med 6 barn placerade i familjehem i minst tre år angett att överflyttning av vårdnaden sökts för 3 barn, medan Västerås med 86 barn placerade i familjehem i minst tre år ansökt om överflyttning av vårdnaden för 1 barn. Den undersökning som propositionen (2002/03:52) hänvisade till visade att vårdnadsöverflyttning *inte* skett för 98 procent av de barn som varit placerade i *minst fem* år. Denna kartläggning över Västmanlands län visar följaktligen på en högre andel ansökningar om överflyttning av vårdnaden.

Enligt kartläggningen har socialtjänsten motiverat och dokumenterat sitt ställningstagande – vad som talar för eller mot en ansökan om överflyttning av vårdnaden – för färre än hälften av de 151 barn som bott i samma familjehem i minst tre år. Sett över hela länet måste efterlevandegraden av bestämmelserna i 6 kap 8 § 2 st SoL och 13 § 4 st LVU ses som anmärkningsvärt låg.

De skäl socialtjänsten angett till varför bestämmelserna inte har följts överensstämmer i hög utsträckning med de skäl som angetts för ställningstagandet att inte ansöka om överflyttning av vårdnaden. Länsstyrelsen vill av den anledningen betona att bestämmelserna anger att socialtjänsten är ålagd att särskilt överväga *om det finns skäl* att ansöka om vårdnadsöverflyttning, *inte att* en ansökan skall göras. Om socialtjänsten *dokumenterat* de omständigheter som i kartläggningen angetts som skäl till varför bestämmelserna inte följts, hade andelen särskilda överväganden varit betydligt högre.

Det synes följaktligen finnas behov hos flertalet kommuner att föra vidare diskussioner om bestämmelserna syfte och innebörd. I propositionen (2002/03:52) angavs att socialtjänsten bör väga skäl för och emot och noga motivera och dokumentera det ställningstagande man kommer fram till. Utifrån att lagstiftaren inte närmare preciserat tillvägagångssättet har socialnämnderna att mer i detalj stadga hur man skall gå tillväga för att följa bestämmelserna. Socialtjänstens överväganden skall naturligtvis genomsyras av ett barnperspektiv. Frågor att beakta vid det särskilda övervägandet kan exempelvis vara:

- Vad talar för en ansökan om överflyttning av vårdnaden?
- Vad talar emot en ansökan om överflyttning av vårdnaden?
- När och hur skall frågan om vårdnadsöverflyttning tas upp med familjehemmet?
- När och hur skall frågan om vårdnadsöverflyttning tas upp med vårdnadshavarna?
- När och hur skall frågan om vårdnadsöverflyttning tas upp med enskilda barnet?
- När kan det vara befogat att dokumentera ställningstagandet utan att ställningstagandet föregåtts av en diskussion med dem det berör?
- Var skall ställningstagandet dokumenteras?
- När skall nästa särskilda övervägande göras?

Vad gäller principen om barnets bästa är det noterbart att det enligt kartläggningen ofta är andra perspektiv än barnperspektivet som synes ha betydelse för socialtjänstens ställningstaganden. För de fall där placeringen inom en snar framtid skall avslutas, eller för barn som snart skall fylla 18 år ligger det i sakens natur att en överflyttning av vårdnaden knappast är aktuell. Men de övriga skäl socialtjänsten uppgett för ställningstagandet att inte ansöka om överflyttning av vårdnaden samt uppgivna skäl för att socialtjänsten överhuvudtaget inte har gjort ett särskilt övervägande, tyder på att det är tveksamt om lagändringens syfte – att stärka barnperspektivet – uppnåtts. Enligt Länsstyrelsens uppfattning har socialtjänsten i länet att arbeta för att stärka barnperspektivet mer än vad som är fallet idag. I tidigare undersökningar (se prop. 2002/03:52) har framkommit att skälen för att inte ansöka om överflyttning av vårdnaden bl a varit rädsla för att kontakten mellan barnet och föräldrarna skall upphöra helt, att man inte vill döma ut föräldern som vårdnadshavare och därför avstår och att man saknar kunskap om hur man skall arbeta med överflyttningar av vårdnaden. Lagstiftaren ansåg att dessa skäl inte var tillräckligt starka ur ett barnperspektiv. Nämnda skäl kan även ses i denna kartläggning. En mer utmärkande anledning socialtjänsten uppgett för ställningstagandet att inte ansöka om överflyttning av vårdnaden – samt för att överhuvudtaget inte ha gjort ett särskilt övervägande – är familjehemmets inställning i vårdnadsfrågan. Inte sällan synes detta utgöra hinder för överflyttning av vårdnaden. En aspekt väl värd att uppmärksamma i diskussioner om familjehemsvård, en fråga som dock ligger utanför denna kartläggning.

Ingår i Länsstyrelsen rapportserie
ISSN 0284 - 8813

Har du frågor, önskar fler exemplar m m, kontakta
Länsstyrelsen i Västmanlands län, 721 86 Västerås
Tel 021-19 50 00 | Fax 021-19 51 35 | E-post lansstyrelsen@u.lst.se